

Előfizetési ár

„MAGYAR DOHÁNYÚJSÁG”-ra

Egész évre . . . 4 frt.
Fél évre . . . 2 frt.
Negyed évre . . . 1 frt.

Megrendelés a kiadóhivatalban
vagy utalvánnyal minden
postahivatalnál eszközölhető.

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest,

VI., Podmaniczky-utca 1.

MAGYAR

DOHÁNYÚJSÁG.

Előfizetési ár

„MAGYAR DOHÁNYÚJSÁG”-ra

Egész évre . . . 4 frt.
Fél évre . . . 2 frt.
Negyed évre . . . 1 frt.

Megrendelés a kiadóhivatalban
vagy utalvánnyal minden
postahivatalnál eszközölhető.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI. Podmaniczky-utca 1. sz.

A dohánytermelést és dohánykereskedést felkaroló gazdasági szaklap

Hirdetéseket felvevő a kiadóhivatal és az ország
minden hirdetés-gyűjtő ügynöksége.

Feladó szerkesztő és lapfőigazgató: **Daróczi Vilmos.**
Társzerkesztő: **Levay Károly Oswald.**

Hirdetési díj: Negyed oldal 10 frt.; kisebb hirdetésnél
minden petit sor 4 kr.

TARTALOM: Kapálás. *Daróczi Vilmostól.* — A dohány égése. *Cserhúti Sándortól.* — A szivar-gyártásról. *Irtá: Kaszay Rezső,* dohánygyári igazgató Budapest. (Folyt.) — Dohánytermelés. *Daróczi Vilmostól.* — Dohánytermelés a kolozsmonostori gazd. t. tanint. kísérleti telepén. *Ásványi Lajostól.* — A dohány története és a fejlődő magyar dohánytermelés. *Marton Andortól.* — Kísérlet műtrágyával a Garam völgyén. *Levath Lászlótól.* — Dohánykivitel kereskedésünk. *Daróczi Vilmostól.* — Levelezés. — Irodalom. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

TÁRCSA: A Zrágrai m. kir. dohánygyár. (Folytatás) *Irtá: R.*

Teljes tisztelettel ismételve felkérjük mindazon t. előfizetőinket, a kik az előfizetési összeggel már régebben hátralékban vannak, valamint azokat is, akiknek előfizetésük ez időszertint már lejárt, hogy hátralékaikat kiegyenlítsék, illetve az előfizetést megelőző megújítási sziveskedjének. — mert nem szeretnénk a hátralékok végett külön figyelmztetés, vagy esetleg postai megbízás küldésével az illetőknek terhekre lenni, de — az előfizetőinkkel szemben szívesen elvállalt erkölcsi kötelezettségünknek s a lapunk terjedelmének megnagyobbítása folytán tetemesen emelkedett kiadási költségeknél mi is csak úgy felelhetünk meg, ha t. előfizetőink, a lapnak — különben is oly mérsékelt — megrendelési árát, a rendszer időben méltóztatnak beküldeni.

A kiadóhivatal.

Kapálás.

A dohány mennyiségét szaporítani s minőségét javítani: a jó és gyakori kapálás van hivatva.

A jó és gyakori kapálás a dohány érését is nagy mérvben elősegíti. A kapálás kipusztítja a gyomot, mely a növénytől elvonja a levegőt és világosságot, de elvonja tőle a legjobb tápanyagokat is, amelyekre annak a legnagyobb szükségére volna, még pedig természetesen a feloldott állapotban levő növényi tápláló anyagot.

A világosságnak a gyomok által történő elvonása hátrányos befolyást gyakorol a dohánynövény fejlődésére.

A gyomok elpusztítása, a dohány után következő természetnek is nagy hasznára válik, a mennyiben ily formán a gyommag sem képződhetik, különben ez kiténik abból is, hogy a dohány után rendszeren olyan kitűnő buza szokott teremni, mint a fekete ugarban, sőt sokszor még jobb is; — természetesen ez nem éppen kizárólag a gyomtiszítás következménye, hanem főképen a jó dohányföld és annak gondos megművelésének tulajdonítható, — de mindenesetre a gyompusztítás is nagy mérvben hozzájárul ezen kedvező körülmény előidézéséhez.

A porhanyósítás megkönnyíti a talajban a levegő áramlását, s az élely —

oxygenium — fokozott mértékben képes hatni a talaj alkatrészeire és az által sokkal több tápláló rész jut a dohány rendelkezésére, a növény gyorsabban működik és az érést is nagyon elősegíti.

Igen hasznos a növényre, ha a talajból mennél több oxygeniumot nyerhet, mert tapasztalatból tudjuk, hogy a dohány annál élénkebben fejlődik, minél kevésbé van a talajban a levegőcsere akadályozva.

A gyakori kapálás meggátolja a talaj elkérgesedését, ami egyes talajoknál esős időben gyakran be szokott következni, különösen olyankor, a midőn az esőzésre hirtelen nagy hőség áll be, — pedig az ilyen megcserepedés igen káros hatású, mert a levegő, napugár, sőt még az eső sem hat keresztül egy könnyen rajta, és a talaj nem részösülhet ama annyira szükségelt, ammoniak és salétrom anyagokban, a melyeket leginkább az eső és harmat szokott szolgáltatni és a melyek a dohány érlelését és egészét is annyira előmozdítják.

A talaj megcserepedése a dohánynövényt úgy összeronja, mintha be volna préselve, hogy szinte ott nyekeg és fuldoklik, s ebből a nagyon kellemetlen helyzetből csak a gyakori kapálás menti ki a szenvedő palántát.

A gyakori kapálás a talajnak vízirtalmára is nagy befolyást gyakorol, a mennyiben a dohány növény nedvesség nélkül nem gyarapodhat s a víznek jelentősége a talajra ép oly fontos, mint a trágyázás, mert a víz feloldólag hat a trágyának növénytápláló alkatrészeire, amiből önként következik, mily fontos az, hogy a dohány növénynek, a tenyésztete fejlődésében, tehát ezen hónapokban, mindig elegendő nedvességet bocsássunk rendelkezésére. — Ügyeljünk arra, hogy ezen hónapokban a föld minden cepp esőt és harmatot felfogjon és ezeket magában lehetőleg vissza is tartsa, a mi csak azáltal érhető el, ha gyakran és különös gondal kapáltatjuk a dohány földet és azt mennél porhanyóbbá tesszük. Egyébiránt mostanában a rendkívül jó idő és gyakori esős következtében, ugyancsak jó alkalma van a földnek, a szükséges nedvességben bővelkedni.

A mi a nedvességi viszonyokat illeti, a kapálásból kettős hasznunk lesz; mert általa egyrészt az esőket jobban kihasználjuk, másrészt pedig a talajban lévő nedvességet sokkal jobban megőrizzük; — magától érthető azonban, hogy a kapálásnak, vagy általában véve — a talaj felporhanyításának ez a hatása, a különféle talajnemekben nem egyformán érvényesül. Az agyagtalaj, a mely tudvalevőleg könnyen összetömődik, hálásabb lesz a kapálás iránt, mint a homok, vagy egyáltalán bármely lazább talaj, mert az utóbbiaknál, a kapálás által előidézett állapot, kisebb-nagyobb mértékben már a természet-től meg van adva.

E tekintetben a helyi viszonyok az irányadók.

De az utóbbi talajokat sem véve ki — határozottan állíthatom, hogy a dohány a leghálásabb növény a kapálás iránt, — azért tehát mihelyt csak a legkisebb szükségét látjuk, a kapálást elmulasztani nem szabad. Már magában véve az a hatás, mely dohányainkat felsegíti rendes idejére megérni: ez magában is oly fontos, hogy ha semmi más haszna nem volna is a kapálásnak csupán csak ez, már ez maga is teljesen elegendő ok arra, hogy a dohányt minél gyakrabban kapáltassuk.

Mint már előző alkalommal is említve volt: a kapáláshoz mindig rövid nyelű kapát használjunk, mert a kapálás alkalmával a palánta gyökerei még gyengék s a dohány gyökérzete még nem hatott le a mélybe, tehát hosszú nyelű kapával a palánták könnyen megsérthetők lennének; továbbá a kapálás közben a kapásnak soha sem szabad elmulasztani a dohánytól mellett kezelve, illetőleg ujjaival, a palánta környezetét felkaparni és meglazítani.

A mostani kapálás ideje alatt még van idő arra is, hogy a néteni hiányzó palántákat kipótöljük, de tenni kell azt most *okvetlenül*, még pedig úgy, hogy a dohányföld azon részén, melyet a kapás délelőtt bevégezett, már délután, egy megbízható kertész által a hiányzó palánták kipótoltassanak, a délután megkapált részt pedig, ha nincs idő reá még akkor este kipótolhatni, akkor korán reggel kell azt okvetlenül megtenni: — ilyenformán azt érzük el, hogy a foltoszás tiszta, gyommentes helyre esik és ha megfogamzik, nem fogja gátolni semmi a fejlődésben.

Minden kapálás alkalmával arra is vigyázni kell, hogy az elősí vagy más mindennemű rovarok elpusztíttassanak, és a hibás vagy ragyás leveleket a tőkéről azonnal le kell törni, — ne engedjünk tehát a dohány tőkén semmi egyebet, csak az általunk meghagyandó ép, egészséges leveleket gyarapodni.

Daróczi Vilmos.

A dohány égése.

Nessler, a német agrikulturnyomozó között legtöbbet foglalkozik dohányvizsgálattal s különösen a dohány égését tette ismételt tanulmány tárgyává. Kísérleteinek eredményeit legutóbb egy előadásban hozta nyilvánosságra, melyet tavaly a német gazdák strassburgi gyűlésén tartott. Azt hiszem, nem lesz érdektelen, ez előadásnak a dohány égésére vonatkozó részét kivonatossan közölni.

Nessler szerint, a dohány égésére — értvén alatta azt, hogy meggyújtva mennyi ideig ég láng nélkül — főleg a chlor és a kálium van befolyással. Minél több chlor van a talajban, annál több kerül a dohányba, s annál

rosszabbul fog égni. Újabb vizsgálatokból az tűnik ki, hogy a chlórál még sokkalta károsabban befolyásolja az égést a phosphorsav.

A chlor káros hatását háromféle módon lehetne csökkenteni: 1) Ha a dohány előtt oly növényt termesztünk, mely aránylag sok chlort és kevés káliumot von ki a talajból, — 2) megfelelő talaj kiválasztása által, — 3) oly káliumtrágyák alkalmazása által, melyben nincs chlor.

Az első pontot illetőleg: valamennyi kulturnövényünk több káliit mint chlort von ki a talajból, — a vizsgálatokból azonban az tűnt ki, hogy azon növények, a melyek főleg levéltermést adnak, a kálihoz viszonyítva aránylag sok chlort vonnak ki e talajból. ellenben azon növények a melyeket főleg gyökereik vagy gumóik végett termesztünk, aránylag sok káliumot és kevés chlort vonnak el a talajtól. A miből az következik, hogy ha a répát vagy burgonyát eladiuk, a levelét pedig felvetjük vagy a trágya közé keverjük: a talajt chlorban gazdagítjuk.

A talajt illetőleg Nessler azt tapasztalta, hogy az agyagtalajon termett dohány kevés kivétellel mindig sok, homokon termett mindig kevés chlort tartalmazott, — az előbbieket rosszul, az utóbbiakat jól égették. A miből azt következtetjük, hogy nehéz talajon nem kell dohányt termelni.

A trágyafélék közül legjobbnak tartja a káli magnéziát, mely a chlrhoz viszonyítva legtöbb káliumot tartalmaz, — a chlórban gazdag trágyalevet, emberi ürüléket, nemkülömben az oly trágyaféléket, melyek a növények növekedését előmozdítják, de káliumot nem tartalmaznak, melyenek az egyoldalú nitrogén trágyák, határozottan hátrányosnak mondja.

Azon körülményt, hogy chlortartalmu trágya után homoktalajon jólégő, agyagtalajon rosszul égő dohány terem: oly módon ma-

gyarazza meg, hogy a homoktalajból az eső a chlort kimossa, agyagtalajból pedig nem.

Végül még megjegyzi, hogy a dohány egésére nem az határoz, hogy az mennyi chlort és mennyi káliumot tartalmaz, hanem hogy minő arányban van a kálium a chlórban, — erre vonatkozólag azt mondja, hogy az olyan dohány soha sem ég jól, amely 0.4% chlórra csak 2.5% káliit tartalmaz.

Nesslernek ezen állításaihoz nagyon sok szó fér.

Szerintem Nessler is beleesett az agrikulturnémikusok legtöbbjének azon hibájába, hogy minden dolgot a chemia szemüvegén nézik és mindent csak az elemzésből akarnak kimagyarázni, a miből aztán néha olyan szabályokat vonnak le, amelyeket a gyakorlat embere vagy csak megmosolyog, vagy pedig ha alkalmazza, az eredmény nem felel meg a várakozásnak, minek folytán elveszti hitét az elmélet helyességében.

Reánk, legnagyobb fontosságú Nesslernek azon állítása, hogy a phosphor-trágya még a chlórál is jobban romtja a dohányt. No ezt még a Strassburgban lévő dohánytermelők se akarták elhinni, habár Nessler phosphoroldatba mártott és megszarított itatóspapírral (!) demonstrálta nekik, mennyire romtja az égést a phosphorsav.

Ezen állítás helyességét én is határozottan tagadom.

Megengedem, hogy phosphorsav-bőségben szenvedő talajon rosszul égő dohány terem. csak hogy ilyen talaj előfordulhat valamely kísérleti terep, ahol phosphorral agyontrágyáztuk a talajt, de egybűt nem. Az én tapasztalataim szerint: *a phosphortrágya vagy javítja az égést, vagy nem változtatja azt meg.*

A múlt évben a központi dohányjövédék igazgatóságának kezdeményezése folytán több helyen tettek kísérletet phosphor-trágyával. A kísérletek eredménye, egy-egy csomó dohány-

nyal, feldolgozás céljából hozzám küldetett. A trágyázott és trágyázatlan dohányok égését meghatároztuk olytormán, hogy meggyújtottuk a dohányt, elfújtuk a lángot s megfigyeltük, hogy hány másodpercig izzik az.

A beérkezett jelentések közül a feldebrői és hosszupályi, külön is hangsúlyozza, hogy a superphosphattal trágyázott talajon jobban égő dohány termett, mint a trágyázatlanon.

A mi kísérleteinkből az tűnt ki, hogy 9 esetben — mindig 10—10 égetési próba által — jobban égett a superphosphatos dohány mint a trágyázatlan, egy esetben nem volt különbség és 3 esetben a trágyázatlan égett jobban, csak hogy az utóbbi esetben a különbség igen csekély volt.

Hogy a phosphortrágya csakugyan fokozta az égést, legjobban kitűnik az egyes égetési próbák részletes ismertetéséből.

Hosszupályiból küldött szamosháti dohány égése volt:

trágyázatlan 3 másodperc	trágyázott 13 mp.	trágyázatlan 3 mp.	trágyázott 16 mp.
9	8	3	17
3	17	2	8
9	10	8	4
4	11	8	18
5	7	3	7
17	21	3	6
3	8	4	11
4	7	6	9
11	23	7	10

Mg tehát a trágyázatlan husz eset közül 18-szor égett 10 másodpercnél rövidebb ideig, addig a trágyázott csak 8 esetben.

A mit tehát Nessler a phosphorsavra vonatkozólag mond, éppen nem egyezik meg a mi kísérleteink eredményével, mert ezekből az tűnik ki, hogy phosphorsavban szűkölködő talajon phosphortrágyával a dohánynak úgy a mennyiségét mint a minőségét meglehet javítani.

Lassuk, hogyan állunk a chlórral. A

TÁRCZA.

A zágrábi m. kir. dohánygyár.

Irtá: R.

(Folytatás.)

Nézzük meg a Manila dohányt. A Manila dohány nemcsak mint csomag a Jáva, Brasil, Cuba, Havana s egyéb külföldi dohány csomagjaitól elütő alakot, hanem a levelek is egészen másképp kötnek össze; míg például a Jáva, Sumatra legyezőformájú csokor alakban köttetik, a Havana, Cuba malota alakban, a belföldi csomó alakban stb addig a Manilánál a kocsány a hátszinnel kifelé kétrétre hajtva levél levélen úgy fekszik, hogy az egész körülbelül egy száztíz levelet tartalmazó laposra préselt s derékszögű négyzög alakot képező dohány csupán kocsánynak látszik, alant, fönt és közepén vékony fahénc szalaggal van összefűzve s olyan külsővel bír, mint a tőkehal, midőn ez a tengerparti vidéken messze elszállítás előtt előkészítették. A Manila dohány nyers állapotban, mint a többi dohányok legnagyobb része, szagtalan, de nedvesítés után behunyt szemmel is megismerni azt, a csakis ezen dohányt jellemző, nem valami nagyon penetrans földszagáról.

Kövessük a megnevezésített és már meghúzódtó dohánynyali elbánás folytatódó menetét. Idejénnek a munkásnök sorrendben s a mérlegre tett anyagmeny-

nyiségeiket átveszik. Ki-ki a saját anyagjával helyére siet s kezdi a leveleket kocsányaiktól megszabadítani: lassu óvatos munka ez, mert a kocsánynak nem eléggé ügyes fogása, a levél nem helyes tartása folytán könnyen beleszakíthat a levélbe, mely aztán kárba ugyan egészen nem megy, de már eredeti rendeltetésének megfelelő értékét nem nyerhet; a sérületlen és kocsányaitól ekképen megfosztott levelek most válogatás alá kerülnek s ismét más munkásnök kezei közé. Ezek aztán a felleveleket színeik tisztasága, nyulékonyaság, nagyság szerint külön-külön rakják, a levélszövetek finomsága, rugékonysága vagy nyulékonyasága szerint osztályozzák s ezen osztályozás szerint használatnak fel a megfelelő minőségű szivaroknál; azonban előbb az osztályozott fellevelek simítás alá kerülnek ismét más munkásnök kezei közé, ezek egyenként kisimíják a képződött ránczokat s hogy újra össze ne szugorodjék a lap, ólomnehézetek helyeznek arra. lábnyomású készülék segítségével; miután a simító kellő mennyiséget állított elő: a kis készlet a borítéksajtóba helyeztetik, ez a boríték sajtó egy orsón forgó kétkaru gömbből áll, mely tetszés szerint egyaránt könnyen hajtható le vagy fölfelé, amint azt a munka megkívánja; ha sajtolni akar, akkor a röpereljélen fogva gyorsan mozgó gömbök jobbról balra hajtva leszorítják az orsó végén függő falapot, ez pedig a két falap között maga alá helyezett anyagot.

A kívánatos sajtolás után a két falap két vége egy-egy kapocscsal köttetik össze s a gömbök balról jobbra taszítottak, mire a besajtott anyag kiszabadul, az orsó maga után emeli a felső falapot s az összeszorított anyag az erre rendelt állványra helyzetetik és ott marad rövid ideig, míg megtartja végleg sima, ráncz nélküli felületét. Egyszerű készülék, melynek konstrukcióját e pár sornyi leírás csak igen hézagosan tünteti fel; az alapos körülírás azonban már e cikk keretén kívül esik.*)

Vezetőnk tovább magyaráz. Itt Manila dohányt készítenek elő, körülbelül a Jáva dohánynál tapasztalt módon. Emitt az apróbb Brasil dohányt fosztják meg kocsányaiktól s készítik elő belőle a szivarokhoz való bélényagot, burokanyagot s ha jut belőle még borítékok is. Gyorsan mozog a munkásnök keze, mert a béléksztítő anyit kap fizetve, ahány kilogr. száraz anyagot állíthat elő. Midőn a kellő mennyiségű bél a munkásnök előkészítette, az a "rámára" kerül, hosszú, négyyszögletes keret ez. vázszonsinegből rostamódon font fenékel; e

*) Ugy tudjuk, hogy a külföldi szivarborítékok sajtolására szolgáló ezen készlet eddig bízárólag csak a zágrábi m. k. dohánygyárban van használatban. Nemrég egy klagenfurti cs. é. kir. dohánygyári tisztviselővel volt alkalmunk beszélni, ki erre vonatkozólag azt jegyezte meg: "Tanultunk a magyaroktól valamit!" Ugyanis, ő a készüléket s ezen eljárás f. 6. márczius havában ott Zágrábban látta s nem késett ezen — szerinte haladásra mutató — újítást a klagenfurti dohánygyárban azonnal meghonosítani. Szerk.

chlorkak tulajdonítja Nessler első sorban a dohány rossz égését és pedig szerinte nem annyira a chlor mennyisége a határozó, hanem az, hogy mily arány van a kálium és chlor között, — szerinte az a dohány sohasem jó, amely 0.4% chlorra csak 2.5% káliumot tartalmaz.

Fesca vizsgálatina a legjobban égő Havanna dohány 3.91% kálit és 0.635% chlort tartalmazott, vagyis 2.5% kálira 0.40% chlort, a nálánál sokkal rosszabbul égő florída dohány 4.730% kálit és csak 0.309% chlort vagyis 2.5% kálira, 0.16% chlort. Fesca vizsgálatina alapján azon következtetésre jut, hogy a mint csakis feltűnően csekély káliumból következtethetünk a dohány gyenge égésére, éppen egy a chlor mennyiségéből is csak akkor, ha felette nagy mennyiségben van a dohányban, vagy látszik hogy a chlor hátrányos hatását bizonyos mértékig az organikus anyagok könnyű égése és a dohányban előforduló aljak ellensúlyozzák.

Az el nem tagadható, hogy egyes esetekben a sok chlor oka a rossz égésnek, de csakis oly esetekben fog ez előfordulni, ahol a talaj egy vagy más okból a normalisnál jóval több chlort tartalmaz.

Igy például igen valószínű, hogy a tisztai laposokon termő dohány rossz égését főleg a chlor okozza, mely e helyeken nagyobb mennyiségben fordul elő a talajban mint egyéb talajokban, de igen sok más helyen nem a chlor az oka a dohány rossz égésének.

Semmiképpen se egyezik meg a Nessler féle teoriával azon tapasztalat, hogy egy és ugyanazon talajon természetű különböző fajta dohányok égése nagyon különböző. Ezt nemcsak M.-Óvárot tapasztaltuk, hanem az egyebütt természetű dohányoknál is.

Igy például Hosszupályiban a	szamosháti	dohány átlag	
a manilla	"	"	21
a withe burley	"	"	13

a marylandi	dohány átlag	14
a pfalzi	"	15
a csabai rózsza	"	12
a rétháti	"	18
a menilla	"	20
a hollandi kerek	"	18

másodpercig égett.
Ha első sorban a chlor okozná a dohány rossz égését: akkor érthetetlen volna, hogy bizonyos dohányok égése idővel megjavul, mert hisz bármennyi idősen legyen is a dohány, a chlornak és a káliumnak mennyisége nem változik benne.

Nessler sze.int a kötött talajokon azért terem rosszult égő dohány, mert aránylag sok chlort és kevés káliumot tartalmaz, amiért is ezen talajokon kell első sorban kálitrágyát alkalmazni. Már pedig a tapasztalat azt mutatja, hogy a kálitrágya elsősorban a homoktalajokra van hatással.

Nesslernek okoskodása alapján hibás, és így a belőle levont következtetések és a gazdáknak adott tanácsok se lehetnek helyesek.

A dohány égésére betolvást gyakorló körülményekről, az égés tokozásának módjáról mindezekig még nagyon keveset tudunk és felelte kívánatos lenne, ha minél több helyen foglalkoznának ily irányú vizsgálatokkal, melyeknek azonban nem szabad pusztán a kémiai elemzésekre szorítkozni, mert az ilyen egyoldali eljárás azután oly eredményekre és következtetésekre vezet, a melyek a gyakorlatba egyáltalában nem bizonyulnak helyeseknek, a mint ez Nesslernek a fentebbiekben közölt elméletéből is kitűnik.

Nesslernek nezeitet a dohány égéséről azért tartottam szükségesnek ismertetni, mert egyet-mást róla magyarul is olvastam már s ezért azt vélem czélszerű, hogyha a magyar gazda is tudja, hogy mit tartson felőle.

Cserháti Sándor.

rámákat ismét más munkásnők viszik a bélszáritóba, hol az anyag állványokon száradni kezd. A melegbeömlőtől kissé távol, nehogy hirtelen gyorsasággal száradjon a bél, vártakozva magasabb helyre jutnak a ráámák, míg tartalmuk a szükséges fokig meg nem szárad. E bélszáritó egyik részén Brasil dohányok száradnak, a másik részén e czéliből külföldi kocsonyok vannak kiterítve, a felemeleten a belföldi bél szárad, oldalt pedig kettős ponyvákba vannak kötözve a belföldi hulladékok, továbbá a belföldi csomókból kiválogatott és szivargyártásra nem alkalmas dohányok, a csomózatlan levelek, melyek a pipadohánygyártás czéljából az ezzel foglalkozó más gyárakhoz szállítatnak el.

A hová az ember tekint, mindenütt feliratos jelzőtáblák s az első pillanatra is tájékozhatja magát mindenki. A bélszáritó levegője bizony nem kellemes; a nedves dohánynak száradásközbeni szüntelen kigőzölgése, a magas foku meleg, az ehhez nem szokott tüdőfő kellemetlen izgalomba hozza, szaglási szerveinket az első pillanatban a trüsszettség csiklandozza s mellünkre nehéz nyomás ereszkedik. Ez azonban csak rövid ideig tart, míg szervezetünk egy kissé megszokja s aki huzamosabb ideig tartózkodik a száritóban, ez föl se veszi. Mindazonáltal jól esik a szabad levegőre kijuthatni s csak ilyenkor tűnik fel, hogy a lélekzetvétele tiszta levegőben — milyen édes!

Mielőtt elhagyjuk ezen osztályt s annak

részben öreg, részben fiatal munkásnőit, kérdezősködésünkre elmondja kalauzunk, hogy ezen osztályban havonként átlag hét-ezer kilogramm külföldi és tizenennyolcezer kilogramm belföldi nyersanyag dolgoztatik fel; a napi átlagos kereset 65—70 krra rug. Megállunk még egy pillanatra s mint-hogy már egy kis fogalommal birunk a beosztásról: az egyes munkacsoportok már feltűnnek; látjuk, mint sietnek az ellenőrző „vizsgálónők“ egyik munkásnőtől a másikhoz és szednek el, osztanak szét anyagot, vizsgaszemmel bírálgatják a munkát; az ügyelő altiszt a tizedesmérleg mellett áll s osztja ki az adagokat majd az asztalok közé megy, fölülvizsgál, kifogásol, helybenhagy; bejön az osztály vezetésével megbízott gyártási tiszt, megteszi intézkedéseit, fölülvizsgálja a leadni kész anyagot, megbírálja a munkát, nézi a falóirat és a feldolgozott dohánykészletét, ő tudja milyen összefüggésben van e két egymástól különböző dolog. A munka megbírálása után megtekinti a hőmérőt, szellőztetést rendel el, átveszi az ügyelő jelentését, kihallgatja a panaszosokat, peres ügyeket intéz el, végre a munkaszatlok között eltűnik szemünk elől a néma csendben, melyet csak a dohánylevelek susogása s itt-ott egy nem jól megkent simító-készülék nyikorgása szakít meg.

(Folyt. köv.)

A szivargyártásról.

Iria: Kazay Rezső, dohánygyári aligazgató, Budapestben. (Folytatás).

Etienne és Liebault a florídaiak szivarját „cornet“-nak nevezi s azt állítják, hogy Amerika összes spanyol gyarmataiban a dohányt csakis szivar-alakban élvezik, mely alak a legváltozatosabb és legtetsze-tösebb.

Épen oly számos elnevezése van a szivar-nak és szivarkának Ázsia ama részében, hol az már régente élvezeti czikk. A malajoknál a szivarkára, kevésbé a szivarra, a *serutu* vagy *tsherutti* szót használják s innen van az, hogy Európában a keletindiai szivarokat *schurut*-nak nevezik, mely elnevezés egy-szersmind az amerikaiak között, mert például Braziliában a szivart szintén *scharut*-nak, vagy *scharutá*-nak hívják. Az európai nyelvek közül ezen szó csak a portugáliban honosodott meg s ezek által jutott valószínűleg Keletindia; bár ennek ismét ellene szól azon körülmény, hogy például a malajok, kiknek a szivarra már ugyanis több szavuk volt, még egy utat is elsajá-títottak volna.

Rokon elnevezések a dohányt illetőleg számos nyelvben fordulnak elő mi arra mutat, hogy az már nagyon régi szó lehet. Bask nyelven *sur* a dohánynak neve, s Egyiptomban egy dohányfajtát *suvi*-nak neveznek. Miután Brazília azelőtt épen semmi és most is csak kevés szivart exportál, ennél fogva nem valószínű, hogy a *schurut* elnevezés onnan jött volna Európába, hanem igen is ellenkezőleg.

Az ázsiai szigeteken még egy másik elnevezés is szerepel t. i. a *bonko* vagy *punka*, mely már a 17-ik század közepén említették.

Hogy ezen szó melyik nyelven van, az ki nem puhatolható. Lehetséges, hogy az a dohányról vitetett át azon alakra, melyben az leginkább fogyasztatot, mint az a *tabaco*-nál előfordul s arra mutat a *bungo* vagy *bango* név, mely alatt Japánban egy bizonyos faj leveles dohány hozatik kereskedésbe. Eredetileg azonos lehet a *bang*-gal (kenderdohány), mivel a kender és a dohánygyártmányok gyakran azonos nevet viselnek. Egy harmadik név (Sumatra szigetén) *rocko*, mely név a karolini szigeteken specialiter a dohányra vonatkozik (*kapu rocko*), hol is ez csakis szivar alakban fogyasztatik. Az említett neveknek kívül az ó-világ minden esetre még számos elnevezéssel is rendelkezik, melyekhez számítható a karaibi szigeteken divó *tampipo* (a magyar pipa?), mely nem egyéb mint *damepipe* (dohánypipa), a hogyan az irek nevezték meg a pogányság idejéből származó elefántcs. nt pipáikat, valószínűleg a füstöt jelző szótól (mely gyakran a dohányt jelenti) *duhan*, *dan*-tól véve.

Egy másik figyelemre méltó pont a gyártás különféleségében rejlik. Havanában (Hermbstádt szerint) a szivar sodrás a kéz és egy falap között történik, mely falapot a munkás egy borszifjon nyakában függve tart és használat alkalmával térdéin nyugtatja. Spanyolországban ellenben a szivarok a jobb kéz és a meztelen balkar között sodortatnak (de mint fentebb már említve volt, ez nem áll; mert Spanyolországban a szivar kézzel egy a munkaszatlon elhelyezett négyzöglábnyi deszkaborkán csavartatik). A spanyol szivarok körtekja balról jobbra, a havana szivaroké ellenben jobbról-balra csavaródik.

Az említett módon a havani munkás nagy ügyességgel készit el rövid idő alatt több szivart. A balkaron felsodort szivarokat balkezével pillanat alatt felfogja, míg jobb kezével a szivarcsuását sodorja be s a végét levágja. Az amerikai négerék és néger nők a jobb kéz és a meztelen ccomb között sodorják a szivarokat. A keletin-

diai szivarok, melyek Európában *scherutt* név alatt ismeretesek, másképen készítettnek mint a portugál *scharutó*-k Brasiáliában, mert ezek nem kézzel csavartatnak, hanem egy sodrony segítségével s alakjukra nézve is egy kupszelethez hasonlítanak s mindkét végükön le vannak vágva. Továbbá a spanyolok sohasem készítették olyan nagy szivarokat, milyeneket a philippini és tolvaj szigeteken főleg az aszszonyok fogyasztanak.

A szivarnak Keletindiaiában korai s egyuttal általános elterjedésére lehet következtetni abból is, hogy még a szopós gyermekek is, mint még jelenleg is, dohányoztak s a szivar náluk azon szolgálatot tette, mint a mi gyermekeinknél a cuclí.

S ez történt már akkor, mikor Európában a szivar fogyasztása még csak Spanyolországra és Portugáliára szorított. De épen Spanyolország a példája annak, hogy a szivar és szivarka elterjedése nem olyan gyorsan megy, mint gondolnók; mert míg itt a pipának csaknem teljes kiszorításával már több mint 300 éve fogyasztatik, addig az Németországban még 1774-ben is annyira ismeretlen volt, hogy *Niebuhr* (1774) ott, hol az arabok dohányzásáról szól, a helyett, hogy a közeli Spanyolországot idézné például, csak azt jegyzi meg, hogy Keletindiaiában a dohány levélbe csavarva (szivar) élvezik. Még a spanyolok szomszédai a francziák is 1789 körül csak kevéssé ismerték a szivart, mi abból is kitűnik hogy ezen korbeli franczia utazók és írók kénytelenek voltak a *cigarró* szó értelmét földieiknek különösen megmagyarázni. Mielőtt Németországban az írók között elterjedt volna a hír, hogy Amerikában szivart szivnak, már tudták, hogy Keletindiaiában a dohány már régóta és általánosan ily alakban fogyasztatik, miként az *Schurtz, Marx* és *Zedler* irataiból kitűnik.

Az első tudósítás a német irodalomban, mely az amerikai szivarokra vonatkozik, *Valentini*-nál található fel, 1714. hol is az mondatik, hogy a lipcei polgármester gyűjteményében látható olyan dohány mely az amerikai szigeteken pipa nélkül füstöltetik. *Hübner* földrajza, melynek első kiadása talán 1714 előtt jelent meg, megemlékszik a kuba dohányról melyet a spanyolok tabacosnak neveznek és pipa nélkül szivnak. Hogy a középtenger vidékén a szivar és a szivarka már régen divott, arról csak kevesen bírtak tudomással.

Van továbbá egy különös szokás, mely mivel csak ünnepélyes alkalmakkor gyakoroltatik, bizonynyal nem újabbkori, hanem már nagyon régi lehet. Az aru-szigeteken ugyanis a megholtak szájába égő szivart dugnak, épen úgy, mint némely ír törzsnél még mai nap is pipát; ugyancsak a régi írek, ha emberi koponyát ástak ki a földből, pipát dugtak az álkapczájába — olyan szokás, mely némely keletindiai szigeten mai napig is fenáll.

Ha a szivarnak Európába és Ázsiába való behozatala spanyolok és portugallok által történt volna, akkor annak használatát Afrika is elsajátította volna. Itt azonban Egyiptom kivételével, hova a görög és római hódítás óta sok idegen szokás benyomult, a szivar máshol sehol sem volt ismeretes, — még Marokkóban sem, mely pedig Spanyolországgal már régen és folytonosan összeköttetésben állott.

Mint a szivarnak kiváló kedvezőjét és fogyasztóját, a szivargyártásnak uttörőjét felemlitet Marillát (vagy Luzon), hol európai kivitelre is nagy mennyiségben készítenek szivarokat. *La Perouse* franczia utazó ezen szivarokat segar név alatt említi, *Plant* pedig *schirotes* név alatt, s ezt mondja

róluk: az összezsavart és befont levelek kellemes illatuk és zamatjuk végett az összes Indiákon nagyon hirtelen és kedveltek, miért még az itteni nők is egész nap szivaroznak.

Egy hajótörést szenvedett és Luzon szigetére vetődött öreg matróz naplójában a következők vannak feljegyezve: a részszínű lakosok legkedvesebb foglalkozása a dohányzás, férfiak, nők és gyermekek — ez utóbbiak még mielőtt beszélni tudnának — szivaroznak s a nők láányi hosszú és olyan vastag szivarokat készítenek, mint a legvastagabb hajókötél.

(Folytatása következik.)

Dohánymag termelés.

Vajha összes dohány termelőink kellően fontolóra vennék, hogy a termelés sikerére nézve minő nagy szerepet játszik, a tőkéletes jól kezelt mag.

Kultur növényeink közt alig van egy is, mely oly degenerációnak lenne kitéve mint a dohány.

Már maga azon körülmény hogy a dohánynak annyi sokféle fajja van és egyes helyen, egyszer-másszor, már majdnem mindenik fajból termeltetik, ez magában véve is elég okot szolgáltatott arra, hogy fajvegyülés támadt.

Nincs is szükség rá, hogy egyenként felsoroljam az okokat, hogy dohányunk miként fajzott el annyira. — mert azt a gazdák legnagyobb része úgy is tudja. — A tény az, hogy megtörtént, s most az a kérdés: lehet-e ezen elfajzott dohányokat eredetökre vissza varázsolni, és lehet-e ezeket nemesíteni?

Igen is lehet; még pedig úgy, hogy ha már az ez évi magvak elvetése előtt, azokat szélen megszórták, megrostálták és így vetették el, hogy csakis a legerőtejesebb és egészséges magvak kerültek elvetésre, amint erre lapunk után igen gyakran lettek a termelők figyelmeztetve, nagyon valószínű tehát hogy ez így történt; már most az a kérdés, kijelölttek-e már a föld táblának fensikosabb, legjobb, humus teljes részére, a magnak való kiültetett palánták? — ki lettek-e ezek e célra gondosan válogatva? elég erős, izmos és gyökérdusak voltak-e a kiültetés előtt? s átültetve (pikirozva) lettek-e?

Hamindéz megtörtént, akkor különös kiváló gondozásban kell azokat részesíteni, folyton gyommentesen tartani, gyakran megkapálói és szükség esetén meg is öntözni.

És ha már annyira növekednek, hogy megbírálható az egyes szalagnak jellege, a levél finom szabályos alakja, bordázása, akkor a legfinomabbakat, a legegészségesebbeket szemeljük ki egyenként a többi közül s ezeket vegyük majd különös előbbi alá. míg a melletők levő meg nem felelőket részesítsük továbbra is a rendes kezelésben, nevezetesen megbugáznai, tetejét elhárnyni stb.

Természetesen ezt a műveletet nem szabad a kertészre bízni, hanem vagy magunk vagy az általunk megbízott szakértő dohányos gazda szeméi előtt és rendelkezésére bocsátjuk mindez meg.

Olyan vidéken, a hol szivarboríték levelek termeltetnek, a magnak való növény meghagyásánál még kritikusan kell eljárni. — ott kiváló gondal kell lenni a szabályos levelekre, fő sulyt fektetni a finomságra és bordázatra, nevezetesen hogy a bordák a le-

velen ne össze-vissza kuszáltnak, hanem lehetőleg egyenletesen, egymástól távol esők és szabályosak legyenek.

A deli-i dohányszermélő annyira gondos a mag növényekre, hogy mindenik mellé karót üt és ahoz köti, hogy nagy himbálózásnak és ingásnak ne legyenek kitéve, mert ez is gátolja a növény rendszeres fejlődését; — az igaz, hogy az ottani dohány talán magasabbnak, mint a miénk, de azért ez az eljárás bizonyára nálunk sem ártana.

A magnak való növények tőkái mindig tisztán tartassanak; mihelyt azokon valami hibás levél mutatkozik, azt azonnal le kell törni, a magnövény kacs és mellékajtástól folyton ment legyen, — legfeljebb 4—5 bugát lehet rajta hagyni, a többit pedig le kell törni; — ha valamelyik tőkén, elődsi vagy más rovar támadása által, több beteges levél mutatkozik, az ily tőkéről rögtön le kell a mag bugát törni, mert az nem arra való, hogy azon magot termeljünk. — A mag tőkét minden nap meg kell nézetni, hogy nincsenek-e megtámadva szöcskék, vagy éjjeli pillangók által, mely esetben azokat leszedni és elpusztítani kell. Ha a mag töké többször meg lett már kapálva, ne maradjon azon soha több mint legfeljebb 10—12 levél és 4—5 buga egyébb semmi! — ezután jó magasra fel kell halmozni, jobban mint a többi dohányt.

Ilyen mag ezután, ha az rendszeresen meg is fog érni, ebből eredeti és finom magvunk lesz. — de az elmondottakat szorosan meg kell tartani, s még azt is hozzáteszem, hogy a meghagyott 10—12 levelet csak akkor szabad a mag tőkéről letörni, mikor már azok le sárgulni kezdenek.

A mag tisztaságától és tőkéletességétől függ legelső sorban a dohány okszerű termelése, mert a míg teljesen megbízható jó maggal nem bírnak, addig minden egyéb törekvésünk hasztalan, azért tehát erre a dologra különös gondot kell fordítanunk.

Darbozi Vilmos.

Dohánytermelés,

a kolozsmonostori gazdasági tanintézet kísérleti telepén.*

A kolozsmonostori gazdasági tanintézetben négy év óta folytatattik a dohányszermélés; kezdetben egy kat. holdon a kezdet nehézségeivel, három év óta három holdon, egyszerű de kielégítő berendezéssel és mindinkább megnagyantott eredménnyel. Az első évben a holdankénti termés volt 911 kgrm, átlagos beváltási ár métermázsánként 19 frt 60 kr; a második évben 987 kgrm, 20 frt 60 kr; a harmadik évben 1059 kgrm, 19 frt 61 kr és a legutóbbi évben 1034 kgrm 27 frt 77 kr beváltási árral.

Nagyan termeltetett a rétháti; kísérletezéssel és kicsinyben a rétháti mellett a csabai rózsá, marylandi, pfalzi, hollandi és hollandi manilla termesztettek, melyek szuperfoszfáttal trágyázva és trágyázás nélkül s mindegyike ötféle művelési módon összehasonlító vizsgáltattak. Ezek eredménye most lesz feldolgozva s jövőre közölve. Jelenleg csak a termelés egészére terjesztjük ki közléseinket s így a legutóbbi: 1890. évi termelési eredmény főbb adatai a következők:

Minőségi osztályok és beváltási árak:	
	kgr. frt kr.
Finom kerti levél I. oszt. 706 á 50 frt =	353.-
" " " II. " 138 " 38 =	52.44
" " " III. " 121 " 90 =	24.20

* A gazdasági tanintézet 1889—90. tanévi évkönyvéből.

	lgr.	frt kr.
Köz. fin. kerti levél I.	161 „ 34	= 54.74
„ „ „ II.	583 „ 25	= 183.25
„ „ „ III.	427 „ 16	= 68.32
Középf. kerti levél válogatott	28 „ 30	= 7.86
„ „ „ I. oszt.	351 „ 24.50	= 85.99 1/2
„ „ „ II.	125 „ 18.50	= 23.12 1/2
„ „ „ III.	371 „ 13.	= 4.13
Kihányás	125 „ 8.	= 10.—
Hulladék	22 „ 6.	= 1.32
Összesen	3103	= 861.88

Jövedelmezőség tekintetében a következő kiszámítás ad felvilágosítást:

Kiadás:

1. Földhasznó 3 hold után á 8.30	24.90
2. A talaj megművelésére: 6 négyes fogat á 4 frt és 12 ke.tős fogat á 2 frt	48.—
3. Trágya és trágyafuvar 62 frt értékéből a dohányra eső 20%	12.40
4. Épület-tőke 1204 frt 12 kr. után 5% kamat, 3% törlesztés = 8%	96.33
5. Eszköz-tőke 173 frt 18 kr. után 5% kamat, 20% elhasznáás = 25%	43.29
6. Dohánykertészek szerződéses 3 hold feles tengeri földje után bér, munka, vetés, hordás stb. összes 58.30 kr. költségeiből fele rész	29.15
7. Jég elleni biztosítási díj tele része tüz	28.70 (30.13)
8. Dohánykertészek a beváltási ár fele 861.88 krból dohánykertészek a jégkártérítésből fele 117.80 krból	430.94 (58.90)

Kiadások összesen 774.04

Bevételek:

1. A beváltási ár egész összege	861.88
2. A jégkártérítés	117.80
Bevételek összege	979.68

A kiadások levonása után marad 3 holdra tiszta jövedelem 205 frt 74 kr. vagyis 1 holdra 68 frt 55 kr.

De tekintünk el a jégkártérítési bevételről, mely csak esetleges s igen kívánatos, hogy sohas forduljon elő, mert ha bevételt is képez, de az csak a mennyiség és a jobb árak rovására esik — az összes tiszta jövedelem 146 frt 74 kr. holdanként pedig 48 frt 91 kr. képez. Hogy ez mily tekintélyes összeg, maga a szám mutatja. E számításból látható az is, hogy a kiadásoknál minden felszámítandó részlet, így különösen az épületek s eszközök utáni kamat és törlesztés minden kedvezés nélkül vétetett fel s a mérleget igen terheli. A ki saját épületeit használhatja fel, vagy saját anyagaiból is olcsón építhetnek, annál ezen terhek tekintélyesen megcsökkennek s abban az arányban javul a tiszta jövedelem.

Ásványi Lajos.

A dohány története és a fejlődő magyar dohánytermelés.

A botanikusok általános véleménye az, hogy a dohány ősi hazája Amerika, bár némelyek azt is állítják, hogy a dohány Amerikán kívül, Ázsiában és Ausztráliában szintén vadon nőtt és tenyésztett, már a legregőbb időben. Ha ez utóbbi állítás valószínűség nem is veszszük tagadásba, azért elvitázhatatlan ténynek kell tekintenünk, hogy Európába a dohány Amerikából hozatott, s az összes dohányfélések közül csupán a Nicotiana chinensis az, mely ázsiai, és a Nicotiana suaveolens, mely ausztráliai eredetű. Tán e két dohányféléseknek a származása volt a csirája azon nézet keletkezésének, hogy Ázsiát és Ausztráliát szintén a dohány ősi hazájának tekintik.

Az írók közül Romano Pane az ki irataiban: »De insularum ritibus« előbbben tesz említést a dohányról: »Herba inebrians«, »Cohoba«, »Givija« stb. név alatt. E férfiú ugyanis Columbus kísérletében volt akkor, midőn az új világrész e szerencsés fölfedezője másodszor kőtött ki hajójával Amerika partain, de visszatérő útjában már nem kísérte a

diadalmas fölfedező, hanem Szent-Domingo szigetén maradt. Irataiban azonban egy szóval sem tesz említést a dohány használatáról, s így nekünk a botanikai leírás után csak sejtelnünk szabad, hogy a »Cohoba« stb. nevű növény alatt dohányt kell érteni. E hitünkben azonban nagyon megerősít azon körülmény, hogy Szent-Domingo szigete szolgáltatja ma is a legkínóbb dohányt.

Hernande z: Oveido: »Historia general de las Indias« című munkájában már részletes leírását adja a dohánynak. Tőle tudjuk meg első sorban azt is, hogy a bennszülöttek pipázásra használták a dohánylevét. A pipázás villaszerű kettős pipaszárral történt, melyet a bennszülöttek orrlukaiba illesztettek s ezen keresztül szívák be a dohány kábító füstjét.

Arra nézve azonban, hogy Európába a dohány mely időben hozatott, biztos adataink nincsenek. Valószínűleg a spanyolok hozták be, kik ez időben mesés kincseiért sűrűn látogatták Amerikát, s fűtethető, hogy egy ily expedíció alkalmával dohányt is hoztak magukkal.

A dohánynak európai szerepéről egész 1559-ig homályban hagynak az írók. Ezen időben tűnik elő Jean Nicot, lissaboni francia követ neve (kinek neve után kapta a dohány is az ő botanikus nevét), ki egy flandriai kereskedőtől Braziliából származó dohánymagot kapott s azt kertjében elvetette. Ettől kezdve a dohány mint gyógyó növény szerepelt. Csodás gyógyítóerőt tulajdonítottak neki s némely betegségekben mint egyedül segítő óvszert használták. Nicot, mint gyógyó növényt és mint kiváló disznóvényt ajánlva, dohánymagot küldött hazájába az anyakirálynak: Medici Katalinnak és Franciaország fűjérlének. Ezek szívesen fogadták a küldeményt, s a kertjükben diszli dohányt úgy az ő, mint mindenek tetszését annyira megnyerte, hogy a dohány ettől kezdve valósággal divattá vált. Nem volt olyan diszter, melyben föl nem lett volna található, csodás gyógyítóerejére vetett bizalom pedig továbbra is fenmaradt. Különböen akkori hangzatos neve: »Poudre á la reine«, »Herbe du Grand prieur« stb. eléggé bizonyítják, hogy akkoriban mily nagy kedveltségnek örvendett széles Franciaországban; a már ezen időben is uralkodó francia divat pedig utat nyitott neki majdnem egész Európába. Még ekkor azonban fűstjét nem élvezték; ez csak 1583. év táján kezdődött. Ugyanis Drake, 2) mások szerint pedig Raleigh Valter, a »Duce of Hamilton« kereskedelmi hajó kapitányának hajólegényei pipázva jelentek meg London utcáin. A pipás hajólegények nagy feltűnést keltettek, s csakhamar találtak utánzókra is. Azon körülmény pedig, hogy maga a király I. Jakab és egész udvara pipázott, nagyobb hozzájárult ahhoz, hogy a pipázás rövid idő alatt elterjedt egész Angolországban. Majd bekövetkezett a 30 éves háború, melyben az angol, valamint a spanyol katonák Európának majdnem minden népével megismertették a dohány élvezetét. Valószínű, hogy ekkor került hazánkba is, ámbar némelyek szerint hozzánk a dohány Törökországból hozatott be. Abafi fejedelemtől állítják, hogy ő volt az első, ki megkísérelte a dohány élvezetét, midőn a török zultántól dohányt kapott ajándékol.

Midőn a dohány élvezete majdnem minden ország népénél kedvező fogadtatásban részesült s kezdett mindig szélesebb és szélesebb körökben elterjedni, a kormányok szigorú törvényeket léptettek életbe a dohányzás ellen, mint az egészségre káros s a társadalmi jellem meg nem egyező rossz szokás ellen. — Anyagi büntetéseket róttak a dohányzókra, majd midőn ez sikertelennek bizonyult, némely állam kormánya testi csonkítással büntette a dohányzókat.

Ez se használt. Tehát még szigorubb büntetéseket vettek alkalmazásba, hogy elterjedését megakadályozzák. Azonban a közmondás, hogy: »a tiltott gyümölcs legedesebb«, a do-

hánynál örök érvényre emelkedett. Mert sem a törvény szigora, sem az anyagi veszteség, sem a test megcsonkításának kínja és szégyene, sem pedig a társadalmi megvetés nem tudott terjedése elé gátat vonni, mert a dohány átörölte a tilalom falát, terjedt mindig nagyobb és nagyobb mérvben, tán épen azért, mert tiltva volt. Látna tehát az államok kormányai hogy a dohány terjedésével szemben tehetetlenek, mert a dohány fűstjének vonzó varázsa a tilalom ellenére is mindig jobban és jobban hódít, megszüntették a törvényt, melynek szigora a dohányzók ellen irányult, De azért mégis mint relativ győztesek kerültek ki a harczból. Ugyanis azon principumból kiindulva, hogy a dohány élvezete nem életszükség, sőt az egészségre káros hatású, megadóztatták a dohányzókat; később pedig, midőn a dohány élvezetével parallel terjedt a dohány-nak termelése is. már nem a dohányzókra, de a dohánytermelőre is szabtak ki állami adót. Ez volt a csirája a mostani dohánymonopoliumnak, melynek behozatala az egyes államoknak (Osztrák-Magyar monarchia, Franciaország és Oroszország) immár oly tekintélyes évi jövedelmet biztosít, hogy nélküle már az államháztartás egyensulya fenn se volna tartható.

Marton Andor.

(Folytatás következik.)

Kisérlet műtrágyával a Garam völgyén.

Minden gazdának főtörékvése: gazdaságában a legmagassabb állandó tiszta jövedelmet állítani elő.

Míg pár évtizeddel ezelőtt a Bánság és az Alföldön minden visszapótlás nélkül levett növényt termelni — és ez okosztir is volt, — addig mainapság okvetlenül szükséges a viszonyokhoz mérten trágyázni, hogy a mezőgazdasági növényeknek a nitrogént és az ásványi anyagokat, mint nélkülözhetlen tápszereket szolgáltató talaj ki ne mertüljön, hanem azoknak a szükséges tápkészlet rendelkezésükre álljon.

A talaj tápanyag-tartalmában a nélkülözhetlen, legkisebb mennyiségben előforduló és oldatban levő tápanyag pótlandó Liebig »minimum-törvénye« szerint. Az oldható anyagok tárházában — a tápanyag-készletben — a nitrogén, phosphorsav és káli azon alkatrészek, amelyek pótlandók, a többi nélkülözhetlen alkatrészek elegendő mennyiségben van jelen és ki nem meríthető.

Azon legkisebb mennyiségben előforduló nélkülözhetlen tápszerek kibphatólása mennyiség és milyenségre nézve a gazdának nagyon érdekében áll.

A vegyészek ki tudják mutatni ugyan, hogy egy bizonyos mennyiségű földben mennyi és mi az alkatrészt tartalmazatik, de azt, hogy abból az elmállás és a növények gyökérzetei mennyit folyósítanak, nem képesek kimutatni; csupán a mennyiséget határozhatják meg és az esetleges kártékony alkatrészekre mutathatnak rá.

De nemcsak ezen tényállás, hanem azonkívül a növények magatartása is a talaj alkatrészei iránt különböző: a répa sok káliut von ki a talajból és mégis főleg a nitrogén és phosphorsav utánpótlását hálálja meg; a csillagfű — dacára, hogy sok nitrogén van benne — a nitrogéntrágya reá semmit sem hat, holott ugyanazon talajban péld. zabnál szép eredményt konstántáltak. E növények a szükségelt és a »minimum-törvény« által meghatározott alkatrészeket a talaj oldhatatlan vegyeiből is képesek felvenni; miután az említett »minimum-törvény« is ezen kivétellel áll fenn, a gazdának tehát kísérleteket kell tenni saját területén, hogy a talajban hiányzó nélkülözhetlen tápanyagokat oly módon pótolja, hogy az neki anyag. nyereséggel is járjon. Nagyon természetes az, hogy a műtrágyák okosztir alkalmazása után a természetben többlet mutatkozik, eltekintve az állítólagos negatív eredményektől, de csak ott akadott a plus

*) A burgonyának állítólagos meghonosítója Európában.

létrehozása, hol az egyszersmind kifizeti magát. A műtrágyák okserü alkalmazása a vetésforgók betartása mellett vezet eredményre, mert derűre-borura ugyanazon vagy hasonló igényű növényt egymásután nem lehet jövedelmesebben természetesen még a legpazarabb mű- és istállótrágyázás mellett sem, mint az Peth. Lawes és Gilbert angol vegyésznek Rothamstedben eszközölt kísérleteiből kiitt, kik 8 év alatt búzából ugar- és babó előveteménynyel ugyanazon körülmények közt többet kaptak, mint a legdusabb trágyázás mellett, 16 évig természetesen egymásután a búzát.

A műtrágyázást Magyarországon, sajnos, csak most kezdjük alkalmazni, mikor a termények ára alacsony; mily nyereséget várhat volna a magyar gazda zsebre, ha a 70-es évek magas gabonárat műtrágyázással párhuzamosan kihasználja! Mi a külföldiek mögött maradunk a műtrágyák előnyösebb kihasználása tekintetében, amennyiben ott a termény ára magasabb, a műtrágya pedig olcsóbb.

Nálunk a gabonatermelés dominál a növénytermelésben, s mivel épen a magvakat adjuk el, amelyek jelentékeny mennyiségű nitrogént és phosphorsavat tartalmaznak, tulajdonképpen pedig rendszerint ezekben szűkölködnek, ennélfogva ezen tápanyagoknak utánpótlása válik leginkább szükségessé.

Az istállótrágyában nem a megkívántó mennyiségben adjuk vissza ezen két tápanyagot. — Ha pedig visszaadnók, abban oly pazarlást üznék a többi alkatrészzel, mint tesz az, ki nem a céljának megfelelő tápanyag szerint etetteti állatait; istállótrágyát mindenestre előnyösen állít elő a gazda, míg az ingyen van az állattenyésztésből, vagy míg a talaj fizikai tulajdonai javítandók — akár költséggel is; mihelyt azonban egyes alkatrészek pótlandók, ezeket legjövődelmesebben a műtrágyákban lehet megelni, s ez esetben cselekvőnek tartják az istállótrágyát az eddignél nagyobb területre felosztani és a pótlandó hiányt műtrágyával kiegészíteni.

Az mindenkor kísérletezés útján határozandó meg, hogy műtrágyázással nitrogén- vagy phosphorsavas trágya külön, vagy együtt, ezek közül pedig melyik nitrogén- és phosphorsavas trágya használandó ki.

Nagyon jó utbaigazítást ad Cserhát Sándor és dr. Kosutány Tamás gazd. akadémiai tanárok „Trágyázás-tan“-a a kísérletek miként való eszközölésére és az abból levonandó tanulságra.

Levatic László.

(Folyt. köv.)

Dohánykiviteli kereskedésünk.

Dohánytermelésünknek egyik főtenyezője, a kivitel. De fájdalom, épen a nagyon fontos körülményekkel szemben igen rossz-sul állunk, mert az utóbbi néhány év, kivitelünket olyan alacsony fokra szállította le, hogy ez ma már alig számbavehető.

Nem akarom ennek okait ezuttal kutatni és részletesen fejtegetni. csupán egyik másik nézetemnek rövid előadására szoritkozom.

Dohánykiviteli kereskedésünknek Franciaország dohány egyedűrsága volt egyik legnagyobb és legjobb vevője.

Legnagyobb azért, mert évenként mintegy 20,000 métermázsza dohányt jó árban vásárolt tőlünk, (de voltak esetek a midőn még ennél többet is vett), — s legjobb vevőnk azért, mert épen azokat a dohányokat vette meg, amelyekre más vevő ugyszólván nem is létezik.

Ezek a dohányok, melyek termelésünknek legnagyobb kontingensét képezik, a tiszavidéki levelek, melyek Pestmegyében s a Jászág és Kunságban stb. termeltek s „tiszai dohány levelek“ czímen ismeretesek.

Ezekből rekrutálták magukat azok a dohányok, melyek a Francia és Olasz

egyedűrságok évenkénti nagy szükségleteit fedezték; (sőt az olaszok gyakran még többet is vettek mint a francziák)

A francziák vették a tiszavidéki dohánynak azon osztályát, az ugynevezett typ dohányt, válogatott és I. osztályt, — az olaszok pedig ezen fajnak alsóbbrendű osztályait, és ugyanazon tiszai dohányból a burnót leveleket is, melyek ezen vidéki dohányban nagy mennyiségben léteznek.

Az olasz kormány — nyomott áron ugyan és csak mintegy negyed vagy ötöd részét annak a mit tőlünk hajdanta venni szokott, de azért még most is veszt, így pld. ez évben a Herzog M. L. kiviteli czég, árlejtés után, 5000 métermázsza dohány szállítására vállalkozott, eddig azonban mintegy 40—50,000 métermázsát is kitett az a mennyiség, amely most 5000 métermázsára szállt le.

Az említett dohányt a francziákon kívül senki másnak nincs módjában értékesíteni.

A francia nép, ezt a dohányt kedvelte, szerette és nagy lelkesedéssel élvezte, szorult az ő gyomrának és inyének ez igen megfelelt, mert ők értettek hozzá, ezt ugy megviteli és preparálni. hogy az ottani igényeket teljesen kielégíté, s a nagy fogyasztó francia közönség, az általuk ugynevezett *káprál dohánynál* nem ismer jobbat.

Épen így voltak az olaszok is, amely kormány — mint mondam — habár csekély mennyiségben, azonban még mindig veszen tőlünk valamit.

A mint fent említém, ezen dohányok máshová el nem adhatók, de fájdalom, a mi gyárainkban is csak nagyon kis részét, nevezetesen csak az azokból eredő jó égésű burok, takaró, világos, sárga és színes dohányokat lehet feldolgozni.

Ezek használatnak fel hazai gyártásunknál, — ellenben azokat a bőr alaku vastag, törékeny I. osztályu dohányokat más kisebb kereskedők és gyárosok (kommerz) csak mint közönséges vágó anyagot vehetnek meg tőlünk, mely czélra azonban sokkal szívesebben vesznek jól égő III. osztályu dohányt, — de ha épen már rászánunk is magukat ebből venni, akkor is csak a III. osztályu árt, vagyis métermázsánként 17—18 frtot fizetnének érte, — de hát hogyan lehetne ilyen I. osztályu dohányt, melynek beváltási ára 23—30 frt, a melyhez még a kezelési költség és mintegy 18% apadás is járul, hogyan lehetne azt 17—18 forinton oda adni?

Ezek a dohányok tehát igen nagy mennyiségben felszaporodnak a jövedék raktáraiban, s termelőinknek talán sejtelmük sincs arról, hogy minő nagy csapás ez reánk.

Az általános kereskedelem is nagyon pang, azonban gyári célokknak megfelelő jó anyagot azért még mindig el lehetne adni, hanem — sajnos — ezekből eladásra kevés áll rendelkezésre.

Közleményem elején jeleztem, hogy egyik másik okát elmondandom, hogy — nézetem szerint — mi okozta a francziáknak tőlünk való teljes elidegenedését?

Első sorban az, hogy amidőn egyidőben, ezelőtt néhány évvel, mikor a francia egyedűrságnak néhány magas rangu hivatalnokai itt voltak nálunk: azt az impressiót vitték el magukkal, hogy a magyar dohány kiviteli termelése bizonyosan be lesz szüntetve és abbeli aggodalmukban, hogy miként fogják ők azután fedezni szükségletüket, (amennyiben nézetük szerint csak directe a magyar kormánytól vehetnek, és ők azon véleményüknek adtak kifejezést, hogy a kormány a jobb dohányokat maga fogja megtartani, és azokból nekik nem fog jutni), tehát elhatározták, hogy ők maguk fognak otthon egyes

helyeken dohányt termelni, illetve a dohánytermelést több departementban kiterjeszteni; amiben természetesen agrár politikát is űztek.

A második ok: a párisi világkiállítás alkalmával tanusított viselkedésünk, — a midőn tudvalevőleg a magyar elem a kiállításban részt venni meggátoltatott, — amit a francziák nem egy könnyön felejtettek el, s ehhez járul valószínűleg azon politikai tekintet is, hogy mi a németekkel és nem ő velük vagyunk olyan intim viszonyban és állami szövetségben.

Mindenestre a magyar kormánynak volna feladata, hogy esetleg még diplomatiai uton is, mindent elkövessen, hogy ezeket visszahódítsuk. — amit annál könnyebben lehetne kivinni, mert a francia fogyasztó közönség nincs megelégedve azzal a dohánnyal a mely most hazájokban termeltek. mert valójában az csakugyan rossz, — a francia egyedűrságnak pedig az a dohány még nagyon drága is, mert a beváltási ár majdnem kétszer akkora, mint a miénk és a mi a legfőbb; s a mi dohányunk most már folyton javul; és ezt ők is igen jól tudják,

Csekélységem által is van nekik erről tudomásuk, a mennyiben a párisi nemzetközi gazda-kongresszus alkalmával, a magyar országos gazdasági egyesület által reám bízott magyar dohány leírását és termelését a legkecsesettebb formában irtam le nekik és ők ezt szives tudomásul és köszönettel vették s egy nagy francia könyvben a többi közt ezt is kiadták és annak egy példányát nekem is elküldték.

Nagyon érdemes volna tehát kormánynaknak mindent megtenni arra nézve, hogy dohánykivitelünknek ezt a biztos és jó piaczt, valami uton-módon vissza szerezzük. — mert másként sejtelmem sincs, hogy idővel és hova tovább, mi lesz az említett dohánykészletünkkel?

A mi a kisebb mérvű eladásokat illeti, az általános dohány világkereskedésben nem bírjuk ki a tengerentúli dohánytermelvénynyel való versenyt, mert az részben jobb is, részben olcsóbb is, a mi dohánynunknál.

A termelőknél tehát oda kell törekedni, hogy mindent elkövessenek, hogy a hazai dohány minősége jobb legyen.

Daróczi Vilmos.

Levelezés.

I.

Budapest, 1891. június 10.

T. szerkesztőség!

A Bleyer Gy. úrtól Mikebudáról érkezett apró rovarok a Thysanurához tartoznak és peeg a *Tomocerus plumbeus* L. (*Podura plumbea* L.) nevű fajához.

E rovarok egyáltalán nem károsak, mert csak korhadó szerves anyagokkal táplálkoznak. Hogy nagy tömegben fordul elő, annak oka valószínűleg az lesz, hogy a föld igen trágyás, a mi például a dohányplántáknál ugy is szokott lenni. Ez a kis rovar mindenütt található, füvek, kővek, lehullott levelek, szalma, gaz alatt, kivált ha még hozzá kicsit nedves is.

Sikerrel csak ugy küzdhetni ellene, ha lételtelét eltávolítjuk, tudni illik a tultrágyás földet mással pótoljuk s egy darabig söpörtjük.

A „Rovartani Állomás“ közléseiből:

A kir. m. természetudományi társulat titkári hivatala.

II.

Kolozs-Monostor, 1891. június 1-én.

Tekintetes szerkesztőség!

Az idei palánta nevelés jól sikerült. A kiültetésre épen megeregedtek az esők, s május

18 óta csaknem mindennap esvén: az ültetés és a rászák fogamazása igen kedvezőleg folyt le. Üdvözlettel

Vörös Sándor
gazd. tanint. igazgató.

III.

Kisorozs, 1891. június 11.

Tisztelet szerkesztő ur!

A kis oroszi uradalomnak háromféle dohánypalántás ágya volt, t. i. hideg, félmeleg s meleg, s mind a három ágyban jól sikerült a palánta, a mi kétségen kívül a nagy vigyázat és szakszerű kezelésnek tulajdonítható. Ezen ágyakból a palánták már május 20—23-án lettek kiültetve, s ma igen szépen állnak. — A községi palántás ágyakban — Nagy-Kikindán — tavaszi hidegek következtében ugyan a palánta megritkult kissé, de annál szebben fejlődött, s elegendő vala. A községi lakossága a palántát már május 27-én kezdé kiültetni, de az általános kiültetés mégis június elején vette kezdetét. Kezdetben a kiültetés jól és könnyen ment, mivel egy pár esőnk volt; de a kik későbbre maradtak, azoknak már ugyancsak kellett a vizet hordaniok. — A kiültetés ma-holnap be lesz fejezve. A kiültetett korai, első palántákat a fekete prűcskők kezdték rongálni, de csak néhány napon át, s csakis némely helyeken és — szerencsére — nem általában. — A kiültetett és megmaradt palánta ma igen szép, de a jó eső nagyon szükséges volna, mivel néhány nap óta nagyon tikkasztó a hőség, a mi könnyen kárt tehet a gyenge palántákban.

Ambrus József
plébános.

IV.

Torontál-Torda, 1891. június 3.

Tekintetes szerkesztő ur!

A „Magyar Dohányujság“ f. hó 1-én megjelent számának „szerkesztői üzeneteiben“ azon megkeresés intézetit többek között a Torontál-Tordai uradalom tisztségéhez is hogy a dohány állásáról b. lapja részére időnként értesítést küldjön. E megítisztelő felhívásnak teljes készséggel megfeleleendő, van szerencsem erre vonatkozólag a következőkről értesíteni:

Könnyebb megérthetés végett mindenek előtt előre kell bocsájtanom, azon megjegyzendő körülményt, hogy Torontál-Torda községi lakosai és a Tordai uradalom között haszonbérviszony állván fenn, ezen haszonbérilők a m. kincstár által kb. 700 holdon engedélyezett dohánytermelést nagyobbára az uradalom által, dohány alá évenként haszonbérbe adott földterületeken eszközlik. — Az uradalom azonban csak annyiban termelő, a mennyiben 1890. évben a dohány belterjesebb és okszerűbb kezelésének előmozdítása céljából, nemkülönben, hogy az itteni dohánytermelőknél, mód és alkalom nyújtassék, a kincstár által — a jobb dohány minőség előállítására céljából megkívánt intenzívebb kezelésnek nemcsak megkezdésére, de annak könnyű szerrel való elsajátíthatására is: — egy négy cat. holdra terjedő, termelési minta-telep, — megfelelő léczekre berendezett sáritó pajtával, — állított fel.

A múlt évben ezen telepen elért igen szép eredmény mindenesetre hathatósan fogja előmozdítani, a dohánynak intenzívebb módon való termelését a helybeli termelők között is, mert az eredmény ezen telepen oly szembe-

szelő anyagi előnyt ért el, melyet a mai nyomasztó gazd. viszonyaink között magától elutasítani egy dohánytermelőnek sem lehet, de nem is szabad.

Legyen nekem megengedve itt mindjárt kijelenthetni, hogy az elért siker — kizárólagosan tekintetes Klacsó Károly urnak a nagybecskerei doh. beváltó körzet főnökének köszönhető, aki kiváló szakértelemmel párosult teljes készséggel, és fáradságot nem ismerő buzgalommal minden lehető megtett arra nézve, hogy e telepen működő feleskertesze ket a dohánytermelés okszerű kezelésébe beavassa.

Ezek után — áttérve tulajdonképpeni czélomra — van szerencsém jelteni, hogy a helybeli termelők által, melegágyakban nevelt dohánypalánta, az annak idején uralgott kedvezőtlen időjárás miatt nagyobbára nem sikerült, s ellenben az uradalmi mintatelepen, s néhány gondosabb kezelésben részesült és tekintetes Klacsó Károly ur közreműködésével és az ugynevezett „Molino“ fedő szövet felhasználásával felállított melegágyakban oly szépen fejlődött, hogy kiültetése már f. é. május hó 11-én lehetővé vált.

A hidegágyban nevelt palánta az idén szinte szépen fejlődött, olyannyira, hogy a dohány ültetés Május hó utolsó hetében általánosságban kezdetét vehette. és mai napig teljes erővel folyik. Az ültetés az idén könnyen megy, különösen azon a földeken, melyek az elmúlt héten egy pár jó esőben részesültek. — Egy része a dohánnyal beültetendő területnek azonban csak pünkösdkor kapott esőt, itt az ültetés is természetesen több vizet igényel, s nagyobb munkával jár, — de nagy hőség nem lévén, az elültetett palánta általában itt is jól fogamzik, legalább eddig elé e tekintetben panaszok nem fordultak elő.

Az eddigi ültetvények jól állanak, különösen pedig a melegágyból származó korai ültetések, melyek részben már egyszer megkapálva is lettek.

Teljes tisztelettel

Papik István

urad. tisztartó.

V.

Nagy-Iratos, 1891. június 2.

Tekintetes szerkesztő ur!

A késői kitavaszkodás folytán, a dohánymag elvetése megkésve történt; azonban az időjárás a védett ágyakban kedvezett a dohánypalánta tenyészetre. Május 8-án kezdetett meg a palánta kiültetése; — igen szép erőteljes és egészséges palánta lett kiültetve. A 125 cat. holdnyi terület be van ültetve és az itt-ott mutskozó hiányok befoltoztattak; a dohánynak fele már meg is kapáltatott. Az ültetvény kifogástalanul áll és szép zsenge növése van. Kissé kedvező időjárás mellett jó dohánytermő évre van kilátásunk.

Tisztelettel

Mayerhofer Lajos
urad. kasznár.

VI.

Bihar-Illye, 1891. június 6.

Tekintetes szerkesztőség!

A Bárá Wildburg Adolfiné Bihar-Illyei gazdaságában, 70 kat. holdon a dohányültetés befejeztetett, s a palánták nem csak kitűnően állanak, de — még eddig minden hiba nélkül — igen szépen fejlődnek is.

A dohány további állásáról szintén fogok időnként — becses engedelmeivel — értesítést küldeni.

Kitűnő tisztelettel

Somogyi Albert
számartó.

VII.

P.-Mikébudán, 1891. június 6.

Tekintetes szerkesztőség!

Az ültetés vidékünkön nagyrészt befejeztetett, vagy a hol még van hátra valami, csak pár napra való. A minő aggodalommal töltött el a termelőket a tavasz elején és derekán járt mostoha időjárás, olyan bizalomteljesre változott az, a tavasz végén és most már különösen a nyár elején. A remény gyakran csalfa játékot űz, különösen a gazdával, a ki saját jóakarata és szorgalma mellett, a legzsarnokabb kényur: az időjárás szeszélyének van kitéve, de azért mindig reménykedik, és ha volt valaha alapja rózsás reményekre, az most van igazán.

A melegágyakat annak idején elkészítve, aggdóva láttuk a kis dohány sinylődését egész az időkig, midőn már más években ültettünk. Már-már lemondunk arról is, hogy dohányt ültettünk, midőn a májusi nap éltető sugara 4—5 nap alatt, bátran mondhatjuk csodát mivelve, helyre pótolta majdnem két egész hónap mulasztását. Május 5—8-ika közt megindult az egész környéken az ültetés, és ma már teljesen befejeztetnek mondható. Az időjárás szeszélyeskedett ugyan most is, mert gyakori apróbb esőzés helyett, ritkán de nagy esőt zúdított alá, de az idő alig változván hűvösre, szél meg — egy orkánt kivéve — alig lévén, a kis dohány, kiültetés után nedves földben, elég, de nem nagy melegben, mindjárt növéské indult, és ott a földben is, ép mint a melegágyakban utólte azt, a mit a későbbi ültetés folytán mulasztani látszott. Táplálva még reményünket azon körülmény, hogy fereg kevés van, úgy, hogy a kiültetett palántának alig 3—1 széaléka veszett el. Ez se mondható egészen feregpusztításnak, mert sérült palánta, vagy az ültetésnél esett sérülés is okozja sok pusztulásának, és így a fereg okozta kár az idén nagyon csekély.

Általános tehát a remény jó dohánytermésre. Igaz ugyan, hogy hosszú idő választja meg el a termelőt attól, midőn reményét teljesedve látja, de a dohánynál a rendes időben való ültetés lévén a termés biztosításának főmomentuma, ha még ehhez az ültetésre kedvező idő is jár, a nehezebb fele ut meg van téve s a reménykedésnek tág tere nyílik.*

Tisztelettel

Bleyer Gyula.

IRODALOM.

A kolozs-monostori gaz. tanint. évkönyve az 1889-90. tanévről. Vörös Sándor igazgató által szerkesztve, úgy az eredeti dolgozatok,

*) A pajtákra vonatkozó hosszabb megjegyzéseket jobbnak láttuk e helyt mellőzni, mert részünkről nem osztjuk, de nem is érthetjük azon aggodalmakat, hogy a pajták szabályszerű átalakításának még hárs következményei is lehetnének; — sőt ellenkezőleg, a szelőkkel és átjárókkal rendesen el látott pajtákhoz mi sok reményt fűszünk s ezen újatástól a legjobb sikert várjuk, a dohány egyenletes és tökéletes száradásától eltekintve, azért is, mivel az átjárók nemcsak a pezsgőri kórokozók ellenőrzési eljárására szolgálhatnak, hanem arra is jök, hogy a gaza, vagy megbírtatja, a zsinegen száradó dohánynak mikénti állapotáról időnként könnyű áttekintést és biztos meggyőződést szerezhet, amire igen gyakran szükség van. Szerk.

valamint a tanügyi, s az intézeti gazdaság körébe vágó jelentések és kísérleti eredmények tekintetében, örvendetes bizonyosága annak, hogy ezen jeles tanintézetünk nemcsak a kor színvonalán áll, de folyton halad és virágzik is, s derekasan betölti kulturális és nemzeti hivatását. — A lefolyt tanév, a tanintézet XXI.-ik tanéve volt. Az intézetben, az igazgatóval együtt 6 rendes és 3 rendkívüli tanár, 1 gazdasági intéző, 1 gazd. segéd és 1 főkertész működik. A hallgatók összes száma a tanév végén 74 volt. Az intézeti konviktusban 26 ösztöndíjas és 14 fizetéses hallgató nyert ellátás. A vizsgát tett hallgatók előmenetele és szorgalma egyáltalán kielégítő, mert a hallgatók összes számából 36,9% esik a kitűnő és jeles osztályzatokra és csak 0,5% volt nem kielégítő. A hallgatók körében segélygyűjtés, olvasókör, ifjusági könyvtár, önkéntes tűzoltóegylet és dalkör áll fenn. Az évkönyvben közölt eredeti dolgozatok közül különösen kiemelendő: Vörös Sándor igazgatónk „Magasabb szempontok a gazd. szakoktatás szervezésénél” című, eszmegazdag és magvas tartalmú műve, amely a tanév megnyitó ünnepélyén adott elő. A dohánytermelési kísérletek eredményéről szóló, Ásványi Lajos gazd. intéző által írt cikket, lapunk mai számában közöljük.

Takarmányművek mesterséges eltartása
Irta: Hreblay Emil. A zöld löhere, luczerna, rétifű, szvóval az összes zöld takarmány, valamint a gumós és gyökérfélék okszerű eltartása, besavanyítása és mesterséges sájtalása körül, igen időszűrés és gyakorlati útmutatást ad e mű, mely rövid idő óta a legnagyobb elterjedésnek örvend. Nincs egyetlen uradalom, vagy öngazda, aki e műnek hasznát ne vehetné — s azért a kitűnő gazdasági íróknak eme praktikus művét részünkről is szívesen ajánljuk a mezőgazdák figyelmébe. — A 124 nagy réti lapot magában foglaló, több címen ábrával illátott mű ára 86 krajczár. Megrendelhető Kassán, a „Gyakorlati Mezőgazda” című lap kiadóhivatalában. Az ár előleges beklődése esetén, a mű szonnal és bérmentve küldetik.

Baromfitenyésztés. Irta: Gáspár József gazdasági segéd a kolozsmonostori gazd. tanintézetnél. — Valaki azt állította, hogy neveltségese dolog a baromfitenyésztést „könyvből tanulni”, mert azt minden jó gazdasszony tudja magától is. S hogy mily téves és igaztalan állítás ez, arra jó bizonyítékul szolgálhat ez a kis munka is, amely röviden, világosan, jó magyarsággal megírva, igen sok helyes és hasznos dolgot ad elő, és sok olyanra tanít, amit bizony nem árt „könyvből tanulni”, mert az ily könyv, a jónak bizonyult tapasztalatok tanácsháza. — A hasznavehető kis mű, az erdélyi gazdasági egyesület könyvkiadó vállalatában, Kolozsvárt jelent meg, ára 35 krajczár.

A „Mezőgazdasági Szemle” Cserháti Sándor és Dr. Kossuthy Tamás m-óvári gazd. akad. tanárok kitűnő havi folyóiratának juniusi VI. füzeté, ismét valódi érdekes gyűjteménye számos eredeti és apró közleménynek. Jó szolgálatot vélnék tenni lapunk olvasóinak, a midőn Marton Andornak „A dohánytörténete és a fejlődő magyar dohánytermelés” és Levatic Lászlónak „Kísérlet műtrágyával a Garam-völgyé” című jeles cikkét, egész terjedelmében átvesszük.

VEGYESEK

Lapunk mai számához postautalványt látogat melléklünk, azon t. előfizetőink részére, a kiknek előfizetésük e hó végén lejár, kérve az előfizetés mielőbbi megújítását.

— **Új dohánnyárok.** Említve volt már lapunkban hogy a pénzügyminiszterium, Sátoraj-Ujhelyen egy dohánnyárral felállítását határozta el, amelylyel kapcsolatban a dohánnyármelés is meghonosítottatik a Hegyalján, hogy a fillokszera pusztítása által inségbe jutott la-

kosságnak új keresetforrás nyitassék. Hasonló humanus és nemzetgazdasági helyes elvből kiindulva, egy másik dohánnyárral Ó-Budán fog felállítani, melynek tervei most vizsgálatnak felül. Mindkét gyár 1200 munkást fog foglalkoztatni, s már a közel jövőben meg fogják kezdeni a gyár felállítását. Ujabbban Eger városa indít mozzalmat egy dohánnyárral ott leendő felállítására érdekében, de a két előbbi új gyár felállítása folytán, ez most már aligha fog egyhamar megvalósulni.

— **A temesvári kiállítás** a központi dohányjövődéki igazgatóság is részt vesz egy gyűjteményes dohány-kiállítással, amelynek összeállítása már folyamatban van. A kiállítás kétségkívül nagyérdékű képét fogja adni a termelés és gyártás fokozatos fejlődésének és haladásának. A kiállításra készült érdekes statisztikai táblázatok összehasonlító adatait jövő számunkban fogjuk ismertetni.

— **Nagy jelentőségű vállalkozás** van készülőben. Mint biztos forrásból értesültünk egy előkelő magyar társulat szervezkedik, amelynek az a célja, hogy Uj-Guineában magyar kukásokat telepítsen, akik ott a magyar kormány részére dohánnyt termeljenek. A nagyszabású terv mindenestre kiváló figyelemre méltó, csak az a kérdés, hogy elérje-e és mikor, a megvalósulást?

— **Kuriosum.** A dohányjövődéki közp. igazgatóságnál az igazgató ur ó méltósága előszobájában, két csinos kis önműködő gép van a falon elhelyezve, melyek közül ha az egyikbe két krajczárt bedobunk, egy kis gomb megnyomása után, egy szultán cigaretta hull ki, míg a másik egy krajczár bedobása után mindjárt egy dobozka gyufával szolgál hozzá. Az ügyes kis készülékek tehát mintegy felhívják és előzékenyen kínálják az embert, hogy az előszobában való várakozás idejét, egy szivarra elfűtésével töltsük el. — miközben önkénytelenül eszünkbe jut, hogy egyszer csak megvalóul a régi adoma, hogy valami furfangos amerikai végre oly gépet talál fel, amelybe egyik oldalán betessik az eleven birkát, s a másik oldalán kész gyapjúruha hull ki belőle. A szolgálatkész kis gépekre, Szvetics és Leszkai cég nyert szabadalmat. Valami búsmagyar erre is elmondhatja, hogy „mégis hunczut. . . .”!

— **Az orsz. magy. gazdasági egyesület** legutóbbi igazg. választmányi ülésén tárgyalatot többek közt gr. Zichy Jenőnek ama felhívása, melyben az 1895. évben Budapesten tartandó világkiállítás szükségességének kimondását és esetleg az iparegyesülettel való működését kéri az orsz. gazd. egyesülettől, melyre nézve a választmány egy négytagu bizottságot küldött ki, a kérdés megvitatása és jelentését véget.

— **Az orsz. magy. kertészeti egyesület** választmányja elhatározta, hogy tekintettel az érdeklőző jó gyümölcstermésre s mivel az egyesület a gyümölcsészet fejlesztésére nagy súlyt fektet, az idei őszön egy gyümölcs-, szőlő- és zöldségkiállítást rendez Budapesten, a városligeti nagy iparcarnokban. Jövő évben pedig, a királyi koronázásának 25-ik évfordulója alkalmából, országos rózsakiállítás rendezése van tervbe véve.

— **Az erdélyrézi kilenczedik tenyész-állat kiállítás,** használati lóvásárral és díjazással összekötve, Kolozsvárt f. é. aug. 28—30. napjain fog megtartatni.

— **A váci kiállítás.** A pestmegyei gazd. egyesület, a fillokszera által sujtott vidékek lakóinak, a védekezés helyes módjainak megismertetése céljából, f. é. szeptember hó 19—22. napján, Váczen, egy nagyobbabású kiállítást rendez, amelynek tárgyát fogja képezni: szőlő, gyümölcs, bor, szesz, a fillokszera elleni különféle védekezési módok és eszközök, gazdasági és konyhakerti termékek, takarmányfélék, kertészeti, borászati és méhészeti cikkek és eszközök. A kiállítással egyidejűleg ló, szarvasmarha és sertésdíjazás is fog tartatni.

— **Kiállítás Makón.** A csanádmezei gazdasági egyesület idei nagygyűlése, gazdasági kiállítással egybekötve, Makón, jun. 28-án fog megtartatni.

Szerkesztői üzenetek.

Tek. Cserháti Sándor urnak, M.-Óvár. A beces és érdekes cikket köszönettel vettük és siettünk azonnal felhasználni. Magánlevél megy a napokban.

Vörös Sándor igazg. urnak K.-Monostor.

Mayerhofer Lajos urnak. kasznár urnak N.-Iratos.

Papik István tisztartó urnak T. Torda.

Somogyi Albert szántartó urnak B.-Illye,

Bleier Gyula urnak Mikebuda,

Beeses tudósításait köszönettel felhasználtuk s kétségtelenül megköszönjük.

Főtiszt. Ambrus József urnak Kisoroz. Rég nélkülözött s nekünk annyira beeses tudósítását örömmel és köszönettel vettük. Kérjük és reméljük beeses közleményeivel lapunkat minél gyakrabban megtisztelni.

Nagy. Roditzky Jenő urnak, Kassán. Megtisztelő beeses soraira legközelebb magánlevélben válaszolunk.

Mélt. gróf Keglevich Gábor urnak Egres-Káta. Jól eső búszkeségünkre szolgáltak a nagybecsű sorok, hogy Méltóságod, a multban és jövőben egyaránt híve lapunknak. Ezer köszönet, a megtisztelő és buzdító kijelentésért.

Nagy. Feichtinger M. p. ú. tanácsos, doh. bev. felügyelő urnak A r. d. Ugy. a névre szóló, valamint a hivatali illető lapot mindig rendszeres expedialjuk, a hiány oka tehát nem nálunk van. Az eltévedt számot különben után küldtük.

Halbrohr Mór urnak. Paks. A temesvári kiállítás, a dohánytermelés és kezelés is gazdagon képviselve lesz. Jó lenne tehát, ha praktikus találmányát az új fűzőt, magyarzó leírásával együtt, ezen kiállításra több példányban beküldené.

Bleyer Gy. urnak. Mikebuda. Az ismeretlen rovar felől most kaptuk és közöljük a tudományos vizsgálat eredményét. Szerencsére, a szaporja kis jószág nem veszélyes és így nem „új ellenség.”

B. M. Tordán. Legközelebb arról értesültünk, hogy a bécsi gazdasági kiállítás nyert elismerő oklevelet csak mostanában adtak ki. Az orsz. m. gazdasági egyesület titkári hivatalához (Budapest, köztelek), tessék ez iránt fordulni.

Markányi Károly, Budapest

Markányi János, Zemplén-Markány

Harangi Menyhért, Miskolc

Halbrohr Hermann, P.-Szt.-Imre

Hartstein Lipót, Dorog

Hartstein Antal, Napkor

Haas Béla, Zimánd-Ujfalu

Háry Ágost, Kengyel

Horváth István, Mete

Horváth Imre, Csakoly

Hofmeister Gida, Kengyel

Hofmeister testv., Mals

bárá Schoesberger S. és fia, Budapest

toronyal Schoesberger Henrik, Budapest

Schiauch Nándor, Budapest

Szakáll Barna, Losonc

Székecs Lajos, Szt.-torony

Szllágyi Virgil, Budapest

Sváb Gyula, P.-Fábián

Smay Lukács, Ca.-Apáca

Schweiger Vilmos, Kőtelek

Szllágyi Gyula, Kunágota

Sir Lajos, Ceage

Szeretom Alfréd, Erdőtelek

Schwarz Mór, Mátészalka

Sisák Sándor, Kőtelek

Simay Ede, Mező-Kovácskő

Singer Izrael, Törtei

Szabó Mihály, Bözörmény

Suhajda József, Albert Irsa

Szllágyi László, Ceonger

Sváb Sándor, Czikbákha

Schoesberger Antal, P.-Vattya

stb. stb. nagyszerűt urakat, lapunk igen tisztelt előfizetőit, bátorokunk felkérni az iránt, hogy dohánnyal állásáról, lapunkat értesítsen méltóztatásuk, — hogy az ország minden vidékéről hozzassunk hiteles tudósításokat.